

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਐਸਐਸ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਸੀ.ਜੇ., ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੈਨ ਅਤੇ ਜੀ.ਸੀ. ਮਿੱਤਲ, ਜੇ.ਜੇ.

ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1981 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 894 .

3 ਜੂਨ 1982

ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ (1337 ਦਾ XVII)—ਸੈਕਸ਼ਨ 42- ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਣਿਜ (ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ (LXVII of 1957)- ਧਾਰਾ 3(e) ਅਤੇ 30— ਇੱਟ ਦੀ ਮਾਲਕੀ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇ - ਅਰਥ (ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ) - ਸਬੰਧਤ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਧਾਰਾ 42 ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ-ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ—ਕੀ ਸਿਰਫ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ' ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, 1887 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 42 ਦੀਆਂ ਉਪ ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਉਪ ਧਾਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਐਂਟਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਦੋਵਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੇ ਖੰਡਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਖਾਸ ਮੋਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵਾਸ ਉੱਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਡਬਲਯੂਡਬਲਯੂਬੀ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬੇਦਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਪਾਰਸ 6 ਅਤੇ 13)

Subhash Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandh'awalia, C.J.)

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਜਮਾਲਪੁਰ, 1980 ਰੈਵੇਨਿਊ ਲਾਅ ਰਿਪੋਰਟਰ 152.

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੋਬਲ ਕੋਰਟ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ : -

- A. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਕਵਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ;
- B. ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਥਿਰ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ;
- C. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ;
- D. ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ, — ਅਨੁਸੂਚੀ "P-1" ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਡਿਮਾਂਡ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ, - ਅਨੁਬੰਧ "P-2" ਦੁਆਰਾ।
- E. ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਸਪਲੇਸ.
- F. ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿੱਟ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਹੋਬਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ।

1. ਐਲ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੇ ਕੇ ਸਿੱਬਲ, ਭਲ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਲਿਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਕੀਲ ,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,
ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਏ.ਜੀ. ਐਮ.ਜੇ.ਐਸ.

ਐਸ.ਐਸ.ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ , ਸੀ. ਜੇ

2. ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਮ ਸਵਾਲ ਜੋ ਨੌ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ-ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਥਿਰ ਬਨਾਮ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਆਦਿ (1) ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਖੋਰੀ ਜਮਾਲਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2) ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟਕਰਾਅ ਹੈ।), ਜਿਸ ਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

3. (ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ) ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਕਿੱਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਕੱਢ ਕੇ, ਪਿੰਡ ਘੱਗਰ ਸਰਾਏ, ਤਹਿਸੀਲ ਹਾਜ਼ਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਭੱਠੇ ਵਿੱਚ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਰਤ-ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ P-3) ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਵਜੋਂ ਰਾਖਵੀਂ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਰਾਜ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਇਲਟੀ ਆਦਿ ਵਸੂਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਵਿਭਾਗ, ਮੁਬਾਰਕਪੁਰ, ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਅਨੁਸੂਚੀ P-1 ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੁ. 6,239.44 ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ. ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਇਲਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਰੂਲਜ਼, 1964 ਦੇ ਨਿਯਮ 54-ਐਫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀ, ਉਦਯੋਗ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ 27 ਫਰਵਰੀ, 1981 ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ

(1) 1976 ਮੌਜੂਦਾ ਲਾਅ ਜਰਨਲ (ਸਿਵਲ) 498.

(2) 1980 PLJ 204.

ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ
(ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲਾ, ਸੀ.ਜੇ.)

ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਪਿੰਡ ਖੋਰੀ ਜਮਾਲਪੁਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

3. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਟਰਨ ਵਿੱਚ, ਮੁਢਲੇ ਮਾਈਨਰੀ ਇਤਰਾਜ਼ (ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ) ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਾਈਨਰ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ

ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਭਰਤਾ ਮੈਸਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (3)। ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਚਲਹੋੜੀ, ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ (ਅਨੈਕਸਰ ਆਰ.ਐਲ.) ਦੀ ਸਹਾਰਤ-ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 42(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, 1887. ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੇਸ਼ਨ ਰੂਲਜ਼, 1964 ਦੇ ਨਿਯਮ 54-ਐਫ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਰਾਜ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮਾਈਨਜ਼ ਐਂਡ ਮਿਨਰਲਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ) ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 30. ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਆਪਣਾ ਇੱਟ-ਭੱਠਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਚਲਹੋੜੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਟ ਦੇ ਇੱਟ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ. ਮੁਢਲੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਨੁਸੂਚੀ ਆਰ.ਐਲ., ਉਕਤ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਦੀ ਸ਼ਰਤ-ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲਰਜ਼, ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ (ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ) ਐਨ ਕੇ ਕੋਹਲੀ, ਆਇ (4) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਰਿੱਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਧਿਰ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਖਣਿਜਾਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ।

4. ਬਹੁਤ ਹੀ ਥਰੈਸ਼ਹੋਲਡ 'ਤੇ ਇਹ ਨੁਕਸਦਾਰ ਨੋਟਿਸ ਲਈ ਗੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਕੈਵਿਲ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(3) ਏਆਈਆਰ 1972 ਪੀ.ਬੀ. ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 356

(4) 1974 ਦਾ LPA 264 5 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1977 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮਾਈਨਜ਼ ਐਂਡ ਮਿਨਰਲਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ) ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(ਈ) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ: -

"ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਗ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 (ਈ) ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ GSF 436 ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੇ 'ਇੱਟ-ਧਰਤੀ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ'.

ਵੱਡੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ, (4-ਏ), ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੜ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰੇਤ, ਗਡਵੇਲ, ਇਮਾਰਤੀ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਬਾਜਰੀ ਖਣਿਜ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਹਿਤ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

"ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰੇਤ ਅਤੇ ਬੱਜਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੜ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਤਹ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਣਿਜ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਈਨਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖਣਿਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਸੂਝਵਾਨ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ 1957 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਅਤੇ 1963 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2(5) ਅਤੇ (7) ਵਿੱਚ ਮਾਈਨਿੰਗ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਣਿਜਾਂ ਨੂੰ ਉਪ-ਭੂਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। -ਇੱਕ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਈਨਿੰਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ ਨੂੰ 'ਜਿੱਤਣ' ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਜਿੱਤਣ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਜਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਖਣਿਜ ਕੱਢਣਾ' ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਖਣਿਜ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਐਕਸਟਰੈਕਟਿੰਗ', ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਦੰਦ ਨੂੰ ਫਲਾਂ ਦਾ ਰਸ ਅਤੇ ਓਨਾ ਹੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਇੱਕ ਖਣਿਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ. ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਿ ਕੋਸ਼ਿਲ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਦੰਦਾਂ, ਫਲ ਤੋਂ ਫਲ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਤੋਂ ਖਣਿਜ ਤੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਟ ਦੀ ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਖਣਿਜ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ 'ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ* ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

5. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੂਚੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਖਣਿਜਾਂ ਜਾਂ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਐਂਟਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੀ ਧਾਰਾ 42 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ. ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਲ 1871 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ (ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ 1871 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਹਨ) ਸੈਕਸ਼ਨ 42 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਣਿਜ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਿਯਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 'ਮਾਲ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਟ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 42 (2) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

6. ਧਾਰਾ 42 ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ: -

"42. ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾ।— (1) ਜਦੋਂ ਨਵੰਬਰ, 1871 ਦੇ ਅਠਾਰਵੇਂ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ-ਆਫ-ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜੰਗਲ, ਖੱਡ, ਲਾਵਾਰਿਸ, ਅਣ-ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲਾ, ਉਜਾੜਾ ਜਾਂ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ, ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ 'ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹਿੱਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ (ਸਰਕਾਰ) ਦੀ ਹੈ।

(2) ਜਦੋਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜੰਗਲ ਜਾਂ ਖੱਡ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ (ਸਰਕਾਰ) ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਹੈ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮੁੜ-ਬੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

(a) ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ, ਜਾਂ

Subhash Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandh'awalia, C.J.)

(ਅ) ਜੇਕਰ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਕਣ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, 'ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਕਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਜੰਗਲ ਜਾਂ ਖੱਡ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ। ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ,

ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਮੁਲਾਕਣ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ, ਖੱਡ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(4) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੰਗਲ, ਖੱਡ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਵਿਆਜ (ਸਰਕਾਰ) ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਹੁਣ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਰੀਡਿੰਗ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) 'ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਉਠਾਰਦੀ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਦੋਵਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ - ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਆਪ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸਟੈਂਡ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ - ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਅਤੇ (4) ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਖਾਸ ਮੋਡ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਖੰਡਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

7. ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਸਵਰੂਪ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਸਟੈਂਡ, ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ' ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਨ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ, 'ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਖਣਿਜਾਂ ਦੇ ਨਿਯਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ, ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤੰਗ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ।

8. ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਭਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ

ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

9. ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੁਨ ਫੈਬ ਅਤੇ ਹੋਰ, (5) ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਦਲੀਲ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

ਵਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖੱਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕੇ ਨਾ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਵਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਵਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਮਾਲ ਐਕਟ ਜਾਂ ਐਕਟ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਨਿੱਜੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ। ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

(5[^] ILR 1966 ਪੰਨਾ 166.

ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖਣਿਜ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੀਮ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਪੀੜਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਫਿਰ ਡਾ. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਵਪ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (6) ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਿਰਣੇ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ

Subhash Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandh'awalia, C.J.)

ਨਾਬਾਲਗ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ”

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮੋਦੀ ਲਾਈ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 59 ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਘੱਟ ਰਾਹਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਖਣਿਜਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ: -

ਤੁਲੀ -, ਜੇ. ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਜੇਕਰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਕੇਸ, ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 2146 ਆਫ 1969, ਮਿਤੀ 2 ਫਰਵਰੀ, 1970 (ਪੰਜ ਅਤੇ ਹਰ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਅਗਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਮੈਡ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(6) ਏਆਈਆਰ 1969 ਪੀਬੀਟੀ ਐਂਡ 'ਹੈਰੀ।'79।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?'

10. ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ, *ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* (7) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤੱਥ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ *ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ*)। *ਇਹ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ, ਸਟਾਫ* ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ * ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ. ਮੈਂ - ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਟੁੱਟ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

11. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਿਰਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਵੀ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। *ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* (8) ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼) ਐਕਟ, 1961 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਨਮਕੀਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ. ਦੋਵਾਂ

ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਡੂਈ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ 1899 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਲਟਪੇਟਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਹਿਤ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦਾ ਪੈਰਾ 193 ਐਕਸੀਅਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ:-

"193. ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ: -

ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ 1891 ਵਿੱਚ ਹਿਸ ਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਨੂੰ 'ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਜ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਣ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ

(7) 1971 ਆਰਐਲਆਰ 1.

(8) 1971 PLR 159

ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਇਹ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰ ਜੈਨੇਸ ਲਾਇਲ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ “ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਲਟਪੇਟਰ-ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਮੂਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਰਲੇਖ। ਉਹ ਸਭ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਜਾਂ ਸ਼ੇਰਾ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਮਕੀਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ *ਚੁੰਨੀ ਲਜ਼ਾਵੀ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮ ਮੈਨ ਲੈਂਡ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਰੂਲਜ਼, 1964 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(2) (x) ਅਤੇ 6(5) ਦੀਆਂ ਐਕਸ ਪ੍ਰੋਸ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਲੂਣਪੱਤਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। . ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 14-ਏ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਵਰਗੇ ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

12. *ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (9)* 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਟੀਮ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਸਾਲਟਪੇਟਰ ਦੇ ਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ *ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ* 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 42 ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦਤ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 23 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਖੁਦ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਪੱਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ * ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

Subhash Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandh'awalia, C.J.)

13. ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਟ-ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, 1877 ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਬੰਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ, - ਪਹਿਲਾਂ, ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

14. ਹੁਣ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ, ਕੋਈ ਪਹਿਲਾਂ *ਮੰਗਤ ਰਾਮ** ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਪਰ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:-

* “.....•• ਹੁਣ, ਸੈਕਸ਼ਨ 42 (1) ਅਤੇ 42(2) ਕੁਝ ਪੂਰਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ
ਅਨੁਮਾਨ ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਫੋਰਮ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜੋ ਖਣਿਜਾਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ, ਇੱਕ ਵਿਧੀਵਤ ਸੰਸਥਾਗਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ। ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ...।”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ (ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲ ਸੀ) ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਵਜ਼ੀਬ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ- ਉਲ-ਆਰਜ਼ ਇਕੱਲੇ ਜੇੜ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਡੈੱਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੀਜ਼ ਲਏ ਸਨ। ਦੇ ਉਤੇ

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ.; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ. ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੇ ਅਜੀਬ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ .. ਵਿਚਲੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਧੂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੌਡੈਂਟ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੀਜ਼ ਲਏ ਹਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸ ਆਪਣੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਕੱਲੇ ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ) ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਮਰ *ਸਿੰਘ* ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਦਾ, ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਮਿਸਾਲ | ਖੁਜ਼ਗਾਲ *ਸਿੰਘ* ਕੇਸ ਅਤੇ ਡਾ. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸੌਖ (ਸੁਪਰਾ)], ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ।

Subhash Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandh'awalia, C.J.)

ਇਸਲਈ, ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

15. *ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਜਮਾਲਪੁਰ (10)* ਦੇ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ, ਇਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। *ਮੈਸਰਜ਼ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੇਸ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ *ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ* ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

Subhash. Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਫਿਰ ਇਹ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮੋਦੀ ਲਾਵਜ਼ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਡਾ. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਰੂਪ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇ (ਸੁਪਰਾ) ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਰੂਪ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ^{ਕੋਸ} (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ* ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿੱਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਮ ਪੰਚਾਇਤ ਜਮਾਲਪੁਰ (11) ਦਾ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

16. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ! ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 42 ਅਧੀਨ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਅਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਡਾ. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਰੂਪ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਮੈਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮੋਦੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ), ਮੈਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

17. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਖੁਦ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਐਸਪੀ ਗੋਇਲ ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਜੀ.ਸੀ. ਮਿੱਤਲ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

Subhash. Chander v. State of Punjab and others
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਹਿਕ